

Utenriksanalyse: Barnesoldater

Stein Tønnesson

Historiker og fredsforsker. Direktør ved Institutt for fredsforskning (PRIO). Interesseseområder: fred (i både snever og utvidet forstand), Kinas fremvekst som stormakt, «krigen mot terror».

Myndighet 7-15.6.2006

Hva har Burma, Colombia, Côte d'Ivoire, D.R. Kongo, Rwanda, Sri Lanka, Sudan og Uganda til felles?

Ikke bare borgerkrig, men aktiv bruk av barn som soldater. Vanligvis i opprørsstyrker. Noen ganger også i regjeringstyrkene. Å engasjere barn under 15 år i væpnet konflikt eller rekruttere dem til soldattjeneste ble forbudt i FNs barnekonvensjon av 1989. Siden 2002 har en tilleggskonvensjon utvidet forbudet til å gjelde alle under 18 år. Erterson tilleggskonvensjonen ble vedtatt den 16. februar, og den dagen nå markert hvert år som «Den røde hands dag». Målet er å gjøre slutt på at barn brukes som soldater. Men hvordan kan vi få det til?

For å finne ut det må vi ha kunnskap. Hvorfor bruker noen hærer barn som soldater mens andre ikke gjør det? Blir barna

tvangsrekruttert eller slutter de seg frivillig til hæren? Hvis det skjer frivillig, hvorfor gjør de det da?

I pinsehelgen avholdt PRIOs Senter for borgerkrigsstudier en workshop i Oslo om barn i krig, i samarbeid med Ford Institute for Human Security ved Pittsburgh University i Pennsylvania. Forskere, aktivister og representanter for UNICEF og frivillige organisasjoner deltok, med PRIOs Ingeborg Haavardson som prinnus motor. Arbeidet skal følges opp med en workshop i Pittsburgh i september.

Svarene på våre spørsmål var: erte etter hvilke land deltagerne hentet sin erfaring fra. I Nord-Uganda blir barn tvangsrekruttert av den grusomme Herrens Motstandshær. De blir misbrukt av voksne kommandanter og ofte tvunget til å drepe medlemmer av sin egen familie. Slik blir de satt utenfor samfunnet og gjort avhengige av den hæren som tok dem med tvang. I Burma er det i første rekke den tallrike nasjonale

hæren som rekrutterer barnesoldater. Noen hevder at de militære står i et så sterkt motsetningsforhold til sin egen befolkning at det kan være vanskelig å sikre seg soldatenes lojalitet hvis de først rekrutteres som voksne. Nå er visstnok militærjuntaen som styrer Burma (Myanmar) innom bruk av barnesoldater, iallfall i prinsippet, men de som reiser rundt og verver, får betalt for hver ny rekrutt, også barn. Andre steder, som i Sri Lanka, er spesialtrente barn blitt brukt til særlige oppdrag, som selvmordsbombing.

På PRIO er vi vant til å studere triste saker. Vi teller kriger, antall drepte, og diskuterer årsaker til krigsutbrudd, fredsavtaler, mislykte og vellykkede fredsprosesser. Det er sjelden gråten presser seg på. Ofte gjør vi våre analyser med tilærmet samme kjørlighet som hos en teoretisk fysiker eller økonomisk statistiker. Menneskene blir somme tider borte i tall og begreper. I pinsehelgen kunne gråten ikke helt holdes nede. Flere

av deltagerne hadde personlige erfaringer med barnesoldater. To av dem var filosofer. Den ene spurte: Hvis du er en voksen soldat og blir angrepet av et barn med automatgevær, kan du da skyte og drepe dette barnet med samme rett som du dreper en voksen?

Den andre spurte: Hvis du gjør tjeneste i en FN-styrke som skal overvåke en fredsavtale, og du oppdager at en av de lokale partene aktivt rekrutterer barnesoldater, hva har du da plikt til å gjøre for å forhindre det? Hvor stor risiko er det moralsk forpliktet til å ta? Han diskuterte moralfilosofisk frem og levnd eksempel, men da brast stemmen. Når slike spørsmål diskuteres, er det ikke lett å holde følelsene i sjakk.

Men så var det vel også følelser som lå til grunn da vi fredsforskere valgte vårt selsomme yrke. Sorg. Harme. Sans for rettferd. Håp om fred. To på at det går an å løse konflikter uten vold. Forskning krever kjølig analyse.

Følelsene må ikke hindre oss i å erkjenne faktiske forhold. Jeg må innrømme at jeg alltid har slitt med å godta at atomvåpnenes eksistens bidro til å hindre åpen krig mellom USA og Sovjetunionen under Den kalde krigen og således trolig sparte utallige liv. Men slik var det nok likevel. Rent faktisk. Det må selv en fredsforsker forstå. Samtidig holder jeg fast ved at selve drivkraften bak fredsforskningen, ja, for store deler av samfunnsforskningen, er noen basale følelser. Kall dem gjerne «verdiene». Noen verdier varierer mellom kulturområder. Men de verdiene jeg snakker om her, de ligger til grunn for alt som fortjener å kalles menneskelig sivilisasjon. Barn skal ikke være soldater. Ingen steder. Det må bli slutt på at barn brukes som soldater. Overalt.

Men i hvilken grad vi har rett eller plikt til å bruke vold for å gjøre slutt på bruk av barnesoldater? Det er enda et vanskelig spørsmål.